

Glasilo slovenskega katoliškega dijaštva.

Tretji letnik.

1897.

VII. zvezek.

Pesem.

a fantje spet zapeli so
V pokojno noč tam v rodni vasi,
Prepevali veseli so
O ljubicah, o lepem časi.

O ljubicah, o njih očeh,
Teh zvezdicah ljubkó ponosnih,
O ljubljenih domačih tleh,
O travničkih in poljih rosnih.

Kak čudno sladko njih napev
V tihotni mrak se je izlival!
Oj kak mu je drhteč odmev
Jz srca žejnega odzival!

O času, ki minul je — ah
In o spoznanja uri britki
In o viharju, ki izrul je — ah
Iz rodne zemlje topol vitki.

L. Pintev.

Zadnja čarovnica.

Povest iz leta 1701. — Spisal A. Zdenčan.

Sedmo poglavje.

menili smo že v drugem poglavji, da je bila ob jednom z Gregorcem zaprta tudi Lucija Kerzničevka. Ker je ta oseba za konečni zaključek naše povesti kolikor toliko važna, moramo o nji kaj več tukaj povedati.

Pred kakimi tridesetimi leti je vladala po kranjski deželi ostra zima. Bilo je dva dni pred sv. Lucijo. Nenavaden mraz je zamrznil že popoldne okna do vrha, in vsakdo se je umikal v gorko izbo, kdor je le mogel. Tudi Kerznič v Nemški vasi je nocoj kmalu šel spat. Ponoči ga je prebudilo iz spanja neko cviljenje in vzdihovanje, a ker je mislil, da to dela burja, je znova zaspal.

Kako se je pa zjutraj prestrašil, ko je vežna vrata odprl! Na pragu je ležala tuja, gosposko oblečena žena in krčevito pritiskala nekaj na prsa.

Naglo so jo v izbo spravili. Pa bila je vsa pomoč zaman. Otroka, katerega je držala tujka na prsih so sicer pri življenji ohranili, toda ona je umrla, ne da bi bila spregovorila kako besedico. Nihče ni vedel, kdo je ta ženska, odkod je prišla in kaj hoče. Gosposka je sicer poizvedovala nekaj časa, a ni ničesar dognala. Pokopali so tujko na občinske stroške, deklico je pa vzel usmiljeni Kerznič kot svojo.

Ker se ni vedelo, ali je otrok že krščen, krstil je deklico pogojno takratni župnik ribniški Andrej pl. Gallenfeld. Dobila je ime: Lucija. Odslej je pri Kerzničevih živela kot domača, dasi ni nikoli nič vedela o svoji pravi domačiji. Razvila se je v lepo črnolaso in črnooko dekle. Rekli so ji navadno Italijanka, ker je s svojo postavo in s svojim obnašanjem izdajala italijanski tip. Pozneje jo je celo vzel za ženo najstarejši Kerzničev sin Gašper. Ker je bila samasvoja, precej malopridna in sploh bolj divjega značaja, razvpili so jo ljudje za čarovnico.

Sežgana Ana Zbačnikova jo je naznanila sodišču, in zaprli so jo. Zoper njo se je začela pravda dne 3. maja istega leta. Prisedniki in drugi so bili isti kot prejšnje dni pri Marini Šušarkovi.

Spraševali so jo po rojstvu in domačiji, a sama ni znala odgovora na tó. Še po drugih navadnih vprašanjih, je bila obdolžena čarovništva. To je Lucija odločno zanikala. Ker ni vse pretenje nič pomagalo, je prišlo spet na vrsto mučenje, ki naj bi dognalo zaželjeni uspeh.

Po navadnih mučilih na čarovniškem stolu, nastopila je tretja stopinja, nam že znano raztezanje. Ker ni nič odgovorila na raztezalnici, visela je na nji cel popoldan in celo noč skozi celih dvaindvajset ur.

Drugi dan so se spet zbrali sodnik in prisledniki; in sedaj je bila Lucija Kerzničevka voljna priznati vse, kar so hoteli.

Pripovedovala je, da jo je zapeljala pred tremi leti Neža Rusovka. Graščinski arhiv pripoveduje njeno izpoved tako-le: „Ko je šla iz Dolenje vasi domu, jo je namreč Rusovka srečala ter na pojedino povabila. In ko je v to privolila, jo je po navadnih krajih namazala z nekim mazilom, in nato sta obe kvišku zleteli. Prišli sta v velik grad; v njem je bilo vse polno možkih in žensk in tudi mnogo hudih duhov v človeški podobi. Imeli so veliko pojedino in različnih jedij in pijač; imeli so tudi belega, črnega in zelenega kruha. Hudobnim duhom je morala svojo dušo obljubiti in jih za svoje gospode pripoznati.“ Še mnogo drugega pripovedujejo dotični akti, kar pa za nas ni važno. Le to naj še iz njih omenjamo, da je pripovedovala tudi, da je tja prinesla sv. Rešnje Telo, katero je dobila v Dolenji vasi v cerkvi sv. Lenarta. Tam so je zasmehovali in je potem v mazilo vrgli. Da je morala še več povedati, je samo po sebi umljivo. Mordaks je kar požiral vsa ta razkritja na čarovniškem polji. Pisal je tako, da je kar pero škripalo, ker ni zaupal pisarju, da bi bil vse zapisal. Hotel je tudi sam vse zapisati.

Da je bilo vse priznanje izmišljeno, priča to, da je Kerzničevka rekla, da so imeli na svojih shodih sol in različnega kruha. To pa vse mistiki odločno taje, da bi kedaj na teh shodih rabili sol in kruh. Govorila je to, kar je slišala od drugih.

To je bilo dovolj za sodnika in prislednike. Na podlagi tako važnih priznanj so nehali zatoženko mučiti. Obsodili so jo vsi jednoglasno na smrt na grmadi. Obsodba naj bi se izvršila čez tri dni, 7. maja.

Nato so jo v ječo odpeljali. Na vprašanje, če se hoče z Bogom spraviti, je ponosno zanikala, da ne.

Bila je že od nature nagnjena k malopridnemu življenju. To je bil tudi glavni povod, da so jo dolžili čarovništva. V tistih časih je bil vsakdo čarovnik, kdor ni hotel redno hoditi v cerkev. Tudi „italijanka“ Lucija ni šla mnogokrat v cerkev, kar je bilo za tiste čase jako slabo spričalo.

Ko je v ječo prišla, je začela premišljevat, kaj naj stori. Rešitev ji je nemogoča, a da bi se spokorila, zato ni imela ne smisla ne volje. In skušnjava jo je prijela, da naj se usmrti. Drugega ji pač ni kazalo, ker ji je bila smrt gotova.

Dolgo se je borila njena natura proti nasilni smrti, toda pomislila je, da je smrt neizogibna. In ta sramota! Ko bo vpričo vseh tržanov, vpričo vseh ljudij iz okolice z mečem umorjena in sežgana. V nekakem boleznem obupu je pripravljala vse za obešenje. Ruto je zvila skupaj, ovila jo okrog vratu, in konce privezala na omrežje na oknu; zadnjikrat je še vstrepetala.

Zadnji boj se ji je pojavil v srcu, pred njene oči je stopilo vse njeno življenje, potem je pa odločilen korak storila: s silno naglico je obrnivi svojo glavo padla nazaj ob oknu — malo pogrgrala in umrla...

Tako je končala Lucija Kerzničevka.

Drugi dan ji je nesel berič zajutrek, ko jo dobi obešeno v tako čudnem in groznem stanju. Dasi ni bil strašljiv, ga je vendar pretresla ta grozna smrt Lucijina.

Mordaks je trdil, da jo je hudič sam usmrtil, ker je pri izpraševanju vse obstala, kar so jo prašali. Sploh je bila ta strašna smrt velik dokaz proti sodniku, ki doslej ni bil docela prepričan, da bi bila prava čaravnica.

Po trgu se je pa hitro razširila govorica o čudni smrti Lucije Kerzničeve. Govorili so ljudje strahovite reči, da je bil to noč v gradu in po trgu strašan hrup in ropot: slišali so volke tuliti in v ječi rjoveti in praskati, kakor da bi bili medvedje in mačke v nji.

Te govorice so dobro služile Mordaksu. Sam je spal celo noč, zato ni nič čul, kakor tudi noben pameten človek. Vendar je rad in natanko bilježil vse te razne govorice, katere so mu ljudje natvezali. Zato je tudi v graščinskih aktih to poročilo o strahovih najbrže od Mordaksa samega.

V Ribnici je pa čimdalje bolj vladal strah zaradi čarovnic. Ljudje niso vedeli, kaj bi počeli. Pretili so, da bodo Sušarku hišo zažgali če ne gre iz trga. Pač je nedolžni mož takrat mnogo preстал.

Lucijo pa so morali skrivaj pokopati. Nesli so jo prihodnjo noč na neblagoslovnjeni del pokopališča, kamor so zagrebli telo čaravnice, katero je po Mordakovih poročilih sam hudi duh kaznoval.

(Dalje prihodnjič.)

Galileo Galilei.

Piše Jos. Sever.

V.

Kakor očiten in neopravičljiv je bil Galilejev prestop, je vendar papež izjemoma¹ imenoval poseben odsek, ki naj bi se pričal o Galilejevi krivdi. Sredi avgusta je odsek, kateremu je predsedoval kardinal Francesco Barberini, v petih sejah izvršil svojo nalogo in predložil papežu osem točk, v katerih se naštevajo Galilejevi prestopki, v prvi vrsti njegova prevara in preziranje kongregacijskih dekretov.

1. vinotoka so ga poklicali pred inkvizicijo. Galilei, ki je slutil nevarnost, se za povelje niti zmenil ni. 20. novembra mu je moral papež dovoliti mesec dni odloga, ker se je izgovarjal, da je bolán in brez smrtne nevarnosti ne more potovati. Tudi po pretečenem dovoljenem roku se mu ni nikamor mudilo, in še le, ko mu je papež v tretje zažugal s silo, in ga je toskanski državni tajnik Cioli opominjal k pokorščini, se je udal in s težkim srcem napotil v Rim, kamor je dospel 13. svečana 1633 popolnoma zdrav. Stanovanje so mu odkazali pri toskanskemu poslancu Niccoliniju, ne pa, kakor je bilo v navadi, v celici inkvizicijskega poslopja, zopet dokaz, kako milostljivo so z Galilejem postopali. V kakej ječi Galilei v svojem življenju niti jedno uro ni bival, le v onih dva in dvajsetih dnevih, ko so ga zaslišavali, je stanoval pri inkvizicijskem fiskalu, v inkvizicijskem poslopi, kjer so mu odkazali tri lepe sobane z jednim služabnikom².

12. aprila 1633 so ga v stanovanju generalnega komisarja o. Vincenzo Macolano prvič zaslišali. Ko je prisegel, da hoče vedno resnico govoriti, so ga opozorili na specijalno prepoved 26. svečana 1616, katere vsebino je pa, kakor se je hlinil, že pozabil. Tudi na vprašanji, zakaj je še po prepovedi nadalje učil Kopernikov nauk kot resnico, in zakaj ni

¹ Wohlwill, ki hoče stati na stališču modernega človeka, si upa z razpotimi črkami pisati v svoji knjigi: „Ist Galilei gefoltert worden? 1877“ str. 48: „der Process ist ein Verbrechen, welches die Jesuiten ersonnen und Papst Urban VIII. mit verbrecherischen Mitteln ins Werk gesetzt hat.“ S psovkami, katerih v knjigi mrgoli, se knjiga obsoja; zatorej je nepotrebno ž njo se obsirneje pečati. Primeri tudi njegovo razpravo v „Ztsch. f. Mathem.“ 1879. 1. zv.

² Vse kar so pisali o Galilejevih ječah in mukah, je gola izmišljotina domišljavih zgodovinarjev 18. stol. Pr. „Galileistudien“ str. 78: Es sind das Lieblingserzählungen von Geschichtschreibern einer gewissen minderen Gattung... Sie mögen sich bei einem Herrn von Gebler ihr Urtheil einholen. Prim. tudi Gebler: Galilei, str. 309.

inkvizitorjev, ko je prosil dovoljenja za tisek, obvestil o tej prepovedi, je predrzno odgovoril, da specijalna prepoved ne nasprotuje njegovemu dijalogu, v katerem skuša Kopernikove dokaze za njegov nauk ovreči in da je vedno, kot Kopernik, učil njegov nauk le kot hipotezo! S takimi neresničnimi in neumnimi trditvami, katere so inkvizitorje jako osupnile, si je pa nakopal le še več sitnostij.

Po prvi obravnavi so njegov dialog trije v to odločeni bogoslovci še jedenkrat natanko preiskali in 17. aprila potrdili, da je učil in zagovarjal Kopernikov nauk kot resnico.

O uspehu preiskovanj je poročal kardinalom komisar Macolano v inkvizicijski seji 27. aprila in odločil, naj se Galileju naroči, v svojo korist resnico govoriti in svojo krivdo pripoznati. 28. aprila so poslali k njemu kard. Franc. Barberini-ja, kateremu se je udal in izjavil, da hoče svejo krivdo pripoznati. 30. aprila so ga v drugič zaslišali, in tokrat je v daljšem dvoumnem govoru priznal, da je morebiti nevede učil Kopernikov nauk kot resnico. Nato se je vrnil v svoje prvo stanovanje k Niccoliniju, in 10. maja je izročil inkvizicijskemu komisarju pismen zagovor.

16. junija so se pod papeževim predsedstvom zbrali kardinali, da bi določili nadaljno postopanje. Kakor pri vsakej obravnavi, so se tudi sedaj najprej prepričali o njegovej krivdi, in potem ga spraševali o njegovem notranjem mišljenju (sopra l'intenzione). Sklenili so bili namreč prepričati se o njegovem notranjem mišljenju in v slučaju, ko bi ne govoril resnice, zapreti mu z natezalnico, prepovedati Kopernikov nauk kot resnico učiti, njegov dialog zapleniti in potem obravnavo končati. V torek, 21. junija, so ga v tretje in zadnjič zaslišali. Ker je pa zopet trdovratno tajil, da bi bil Kopernikov nauk kot resnico učil in zagovarjal, so mu pretili z natezalnico. Seveda vse pretenje ni nič pomagalo, ker je vedel, da se ne bo vresničilo. Po inkvizicijskih postavah namreč šestdesetletnih starčev niso smeli mučiti, ampak jim le z natezalnico zapreti (Metus torturae est tortura). Poslali so go nazaj k fiskalu v inkvizicijskem poslopju.

Žaloigra, v kateri je Galilei tako žalostno in nesrečno igral, se je končala 22. junija v dvorani rimskega dominikanskega samostana Santa Maria sopra Minerva. V krogu zbranih kardinalov je Galilei kleče in z odkrito glavo poslušal v laškem jeziku sestavljeno obsodbo. Obsodba se deli v dva dela. Prvi del navaja povod pravde in zgodovinske podatke od l. 1615—1633. Omenja njegovo knjigo o solnčnih pegah, Lorinijevo denunciacijo, pismo, katero je pisal Casteli-ju, sodbo kvalifikatorjev 23. svečana 1616, inkvizicijsko sejo 25. svečana 1616, specijalno prepoved 25. svečana in dekret, kateri je izdala kongregacija 5. marca. Dalje preide na dialog, v katerem je zagovarjal Kopernikov nauk.

V drugem delu se imenuje Galilei sumljiv krivoverstva¹ (veementemente sospetto d'eresia), ker je učil in zagovarjal kriv in sv. pismu nasproten nauk, in radi tega zapade vsem cerkvenim kaznim. Vendar — pravi dalje obsodba — ti bodemo kazni odpustili, če se boš z udanim srcem in odkritosrčno zvestobo s prisego odpovedal zgoraj imenovanim zmotam². Dalje omenja, da so sklenili njegov dijalog prepovedati, njega samega „v formalno ječo v sv. oficiju“ obsoditi in za pokoro naložiti, da tri leta vsak teden jedenkrat zmoli sedem spokornih psalmov. Koncem obsodbe slede podpisi kardinalov, brez papeža, ki se v obsodbi niti ne omenja.

Po obsodbi so mu dali v laškem jeziku pisano odpoved, katero je moral Galilei kleče prebrati in podpisati. Kakor sta dokazala profesor Heis in jezuit Grisar, je trditev, da je Galilei po prisegi razjarjen vstal, z nogo ob tla udaril in zaklical: „In vendar se suče! (E pur si muove!)“ pravljica, s katero so hoteli zgodovinarji svoje pripovedi okrasiti. Najstarejša nam do sedaj znana knjiga³, ki pripoveduje o tem dogodku, je, *Querelles litteraires... Paris 1761* (Augustin Simon Iraitlh. III. zv. str. 49, vrsta 1—5.).

23. junija so naznanili Galileju, da mu je papež dovolil stanovati v palači toskanskega nadvojvode pri Trinità dei Monti v Rimu, kjer je lahko občeval s prijazno Niccolinijevo družino in se sprehajal po krasnih vrtih. V inkvizicijski seji, 30. junija, je pa papež celo uslišal Niccolinijevo prošnjo, katero je tudi kard. Fran. Barberini podpiral, da se sme Galilei zavoljo slabega zdravja preseliti v Sijeno in ondi stanovati pri svojem prijatelju, knezoškofu Piccolomini-ju. Tu so občevali ž njim vsi mestni velikaši, in kakor pripoveduje neka pritožba iz Sijene, jih je Galilei unemal za Kopernikov nauk. V decembru istega leta ga nahajamo že v njegovej vili pri Arcetri-ji blizu Florence, kjer mu je zimsko mileje podnebje ugajalo.

V Rimu so slutili, da Galilei tudi po obsodbi ne bo miroval, in kakor se je pokazalo, se niso motili. Slišal je, da hoče neki Matija Ber-

¹ Iz tega pa še ne sledi, da je bil tudi njegov nauk krivoversk, ker so bili krivoverstva sumljivi tudi čarovniki, astrologi, vsi oni, ki so krivoverce prikrivali ali branili, in ki so javno skušali zabranjevati delovanje cerkvene inkvizicije, in ki niso poslušali kongregacijskih dekretov i. t. d.

² *Dalle quali siamo contenti, che si assoluto purché prima cou cuor sincero et fede non finta, avanti di Noi abjuri li suddetti erori ed eresie.*

³ Pr.: Heis, *Natur und Offenbarung*, 1868, str. 371. — *Jahrb. über die Fortschritte der Mathem.* 8 zv. 1876, str. 71. — Grisar: *Galileistudien*, str. 106, in *Ztschr. für die kath. Theol.* 1878, str. 124. *Stimmen aus Maria Laach*, 1895, zv. XLVIII. 2. str. 228.

negger v Strassburgu njegov dijalog prestaviti, in takoj se mu je v pismu skrivaj zahvalil in ga vzpodbujal, naj se srčno loti težavnega dela Berneggerjeva latinska prestava je izšla l. 1635, katero je Galilei do l. 1641 popravil. L. 1638 je izšla v Leyden-u nova Galilejeva knjiga „Dijalogi o novih vedah“ (Dialoghi delle nuove scienze) v katerej razpravlja mehanične zakone. Razširila se je tudi po Italiji, česar inkvizicija ni zabranila. V istej dobi so Galileja obiskale vse duševne in telesne nadloge. 1. aprila l. 1634, kakor smo že omenili, je umrla njegova ljubljena hči Marija Celeste, ki je bivala s svojo sestro v samostanu S. Matteo v Arcetriji. L. 1637 je oslepel in skoro tudi oglušil, do smrti ga bolezní niso več zapustile. Naslednje leto mu je kongregacija dovolila preseliti se v Florenco, odkoder se je pa kmalu vrnil zopet v svojo vilo. Tu so ga obiskali najslavnejši možje tedanje dobe kot astronom Castelli, angleški pesnik Milton, modroslovec Hobbes, francoski matematik in modroslovec Descartes i. dr. Okoli sebe je imel vedno nekaj prijateljev zbranih, s katerimi se je pogovarjal o astronomiji in fiziki in pospeševal ž njimi razvoj vede. Najimenoitnejši njegovi prijatelji, ki so bili tudi odkritosrčni, so bili matematik Dino Peri, jezuit Bonav. Cavalieri, trije pijaristi Michelini, Settini in Ambrogio della Concezione, Vincenzio Renieri in od l. 1641 dalje tudi Torricelli, ki je izumil barometer. Poleg teh pa jih je bilo tudi nekaj, ki so se mu prilivžovali, mu marsikaj neresničnega natvezili na nos in sčasoma vcepili v srce srd do Rima in jezuitov. 78 let star je umrl prejemši sv. zakramente in papežev blagoslov za umirajoče 8. prosinca 1642. O njegovem značaju ne bomo razpravljali, značijo ga dovolj njegov strupeni sarkazem, njegova hinavščina, neodkritosrčnost, nagla jeza in divji zakon.

(Konec prihodnjič.)

V daljavi.

V daljavi motni,
Glej, zvezda se žari
Glej, zvezda se žari,
Bledi in rumení.

V poljani tihi,
Glej, reka se srebri,
Glej, reka se srebri
In v črno noč hiti.

V človeškem srci,
Čuj, nade se rodé,
Kot zvezda so svetlé
Kot reka odhité.

Igorjevič.

Pobirki iz Fosforičeve mape.

Gospica Otilija.

Nekatere živali nimajo udov, nekatere so celó brez glave: truplo in kožo pa ima vsaka.

Resnica iz Pokorny-Erjavca.

oli z nebes gleda Bog in vidi vse človeške otroke. Večna resnoba in neskončen humor, ta dva neugasna plamena pravičnosti in ljubezni, sijeta z žarkim, a čudovite milim bleskom iz očij Vsevidnega. Vladarska usta Vsesilnega pa izražajo grozno-sveto zapoved: Ne ubijaj mojih malčkov, ne mori svojih bratov, ne skruni si srca, mojo last, z oholostjo, zakaj pri meni je plačilo in maščevanje, in jaz sem Jehova, tvoj sveti Bog.

In človeški otroci? To so nemirni, smešni, često hudobni pritlikavci, ki malo marajo, če jih gleda Bog, odkar je na njivo božje resnice in ljubezni utihotapil satan svoje vražje seme: laž in sovraštvo. Kakor riba, na suho potegnjena, hlastajo ljudje po zraku in jedó meglo, mesto bi se poživili pri viru življenja. Vendar se drže ti hinavčki kljub svoji neznanski lakoti tako matematično, kakor bi bili povžili vse celote in ulomke Pitarogovega sveta z vsemi vulkani in volkovi vred.

Kaj vse vidi Bog?

Tam pred knjigarno šta se ustavila dva poulična gizdalina pri pikantno poslikani knjigi z napisom: Das Weib. „Du, das muss interessant sein“, glasi se opomba jednega. — Duhoviti derviš Rašid se roti lažnjivo pri bradi Mohamedovi, in vest mu je mirna, ker je prekanjenec dognal, da se Alahov ljubljenec ne diči s tem kosmatim dopolnilom moške lepote, zakaj Alah ne more pripustiti nesreče, da bi teža mozlemskih krivih priseg ob jednom z brado potegnila tudi k njej spadajočega proroka v pekel. — Na socijalistiškem shodu v prestolnem mest hujska poslušalce kuštrav govornik razoranega lica. Vrhunec surovosti je dosegel z bogokletnim izrekom: „Sodrug! Mi, mi sami smo vsemogočni. Nas je na mirijade, in ne potrebujemo nobenega Boga, da bi bil naš zaveznik.“ — Čisto drugačen duh preveva zidarskega mojstra Roka Ljubiča. Pridni mož si je z lastnim poštenim zaslužkom postavil prijazen dom. Nad vrata pa je dal vklesati bistrourni napis:

To hišico je zidal Bog,
In gledal ga je Ljubič Rok.

Obračaj in vrtaj ta biser-napis kakor hočeš, vedno ti bo pokazal svojo prelivajočo se lepoto v posebnem sevu. Izmisлил pa ga je plodoviti in veseli duh krščanski.

To vse in še veliko veliko več, nego more Fosforič preračunati z logaritmi, vidi in vé doli z nebes gledajoči Bog.

Med drugimi črviči te zemlje vidi Bog tudi mestno gospico Otilijo. Znan e so mu vse njene jezice pri učenju, znani vsi njeni ovinki na poti v šolo in iz šole, znani romantični izprehodi, znana zaljubljenost v luno, znana ljubavna pismica, znane vse njene trmice in navadice et cetera et cetera.

Pa tudi Fosforič vé nekaj! Gospice Otilije „jedini ljubljeneč“ Rajmund, ta nezanesljivi namen nekaterih njenih pisem, mu je pripovedoval o njej in mu dal prečitati vseh 37 pisem, ki jih je dobil od nje. Fosforič, ki je bil navzlic svoji maturi v ljubavni stroki neveden, prečital je po številkah urejena pisma nemudoma in jako pazljivo. Začetkoma se je glasno smejal, potem se je nevoljno jezil in slednjič pisalko pomiloval. Ko pa je dočital, premetaval je vso reč po svoji preudarni glavi. Pisma so sicer za petnajstletno gospico Otilijo bolj plitka, a podajajo morda prav radi tega tem vernejšo sliko onih mestnih srajc, ki žlobudrajo v deželnih jezikih o vsem in vsakem, ne da bi bile okusile odločilno dobroto versko-nravne vzgoje. Zato si je iz njih prepisal Fosforič v svojo mapo značilnejše oddelke v obliki šestih pisem. Vendar je to storil v duhu pisalke in je kar najbolj pazil, da ni otresel izvirne rosice in pomenljivih praškov. Njegovo botanično strast so vzbujali le bolj nenavadni slovniški izrastki, zato pa je v zameno nasejal lepo število vejic in pik. Sicer naj se mu ne štejejo ta pisma, priobčena po tem zaletem uvodu, niti v krivdo niti v zaslugo. Odgovornost naj ima gospica sama, katera je pisala taka-le pisma:

1.

Moje zlato!

Prejela sem Tvoje ljubo pismo in tu imaš hiter odgovor.

Prav kakor Ti nasnovala sem si tudi jaz vzor. Pogosto, ko sem z odprtimi očmi sanjala, stopila je pred-me podoba bledega mladeniča z globoko-modrimi očmi — moj vzor. Kadar sem se iz takih sanj vzdramila in videla, da sem le sanjala, postala sem žalostna in črtila sem vse ljudi, ker nisem mogla v njih najti svojega vzora. Nekoč sem Te videla na cesti, kako se tih in sam šel, in našla sem v Tebi neko podobnost z mojim vzorom: že od tega trenutka Te ljubim. Ko sem Te takrat videla — — šla sem domov, zaprla sem se in jokala, ne vede zakaj. Zakaj? Ti si mi često očital hladnost, a jaz Ti le to povem, če bi Ti še 1000 let živel, nikdar ne boš vzornejše ljubljeneč, nego Te ljubim jaz.

Ali tudi jaz morem še manj nego Ti izražati svoje čute. Vse zveni prazno in trezno, in vendar mislim ognjeno in vzorno, kakor je le mogoče misliti, če se v prvič ljubi tako, kakor ljubim jaz.

Brezmejno žalostno me dela to, kar čitam med vrsticami Tvojega pisma, da mi ne zaupaš popolnoma in tako malo veruješ v mojo ljubezen in zvestobo. Praviš, da nisi srečen. Kako rada bi Te osrečila, saj bi bila to moja sreča. Toda jaz prav za prav ne vem, kaj je sreča. Ko sem bila otrok, želela sem vedno srečo doseči in potem umreti: To je še sedaj moja želja. Če si nesrečen, se ne smeš spominjati pesnikov, ki so Tebi podobni. Sploh imam srečo za sen.

Tu v samoti mi ugaja tako, da ne maram misliti na prašne ljubljanske ceste. Saj je vse jedno, ali sem tu ali v Ljubljani, moje misli in želje so vedno pri Tebi. Ljubim Te bolj ko kdaj poprej, ljubim Te nedopovedljivo. Pa tudi Ti mi moraš ostati zvest, čeprav so med nama hribi in doline. Na tebi je, ali bom srečna ali nesrečna.

Oni dan sem pustila v šali ciganki, da mi je vedeževala. Obetala mi je ne dolgo, a srečno življenje. Žal, da ne morem verjeti. Ali verjameš Ti na take reči? Iz okna imam lep razgled na pravljичni Klek in romantično razvalino ob Kolpi. Rada pregledujem kroniko te razvaline ali pa čitam pesmi. Pogosto zahajam v bližnji gozd, kjer čitam ali sanjarim po cele ure na mehkem mahu v senci dreves. Zvečer pa sedim pozno v noč pri oknu. Polna hrepenenja gledam v domišljiji Tvoja ljubo podobo ali pa občudujem mesec. Pred dvoje ali troje leti sem bila res zaljubljena v mesec, govorila sem ž njim, in zdelo se mi je, da čujem odgovore. Kajpada se je to sanjarstvo skoro končalo, ko sem videla Tebe, in Tvoje lepe oči so potemnile čisti mesec. Vendar ga ljubim še sedaj, samo drugače ko prej.

Blizu je že polnoč, ko Ti to pišem. Treba je, da grem v postelj, čeprav vem, da še dolgo ne bom zaspala.

1,000.000 poljubov Ti sporoča v ljubezni in zvestobi Tvoja

Otilija.

P. s. Ná priloženo divjo rožo!

2.

Ljubi prijatelj!

Ako bi bil Ti vedel, da me tako užališ s vojim pol večnosti pričakovanim pismom, bi mi ga pač ne bil pisal. Vendar sem hvaležna Tvoji nerahločutnosti, ker se mi je po njej odkrilo Tvoje sedanje mišljenje. Če primerjam Tvoja prejšnja pisma s poslednjimi, zdi se mi, kakor bi ne bila Tvoja. Praviš, da sem čudna, a tudi Ti si čuden. Ko sva bila

skupaj, si bil poln ljubezni, sedaj pa mi pišeš tako ledena pisma. Kaj je vzrok temu? Postal si na Dunaju čisto drugačen človek. Nisi več oni melanholični sanjavec, ki sem ga tako zelo ljubila; vsa Tvoja melanholiža in žalost je menda prešla na-me. Prav rada verjamem, da pogrešaš na meni razposajenost kake Dunajčanke, toda te si zares ne želim. Težko je biti zvest, kaj ne? Govoril si z menoj kakor z otroki, ki jih proč pošljemo, ko se jih naveličamo, in nisi pomislil, da jaz Tvoje šale lahko drugače umevam. Povej mi odkritosrčno, kaj je med nama? Ali Te moram prav jaz ljubiti tako globoko in tako brez nade? Nepopisno je kar sem te dni trepela. Na sv. večer sem od šestih do devetih tavalala po mestu in postajala na frančiškanskem mostu in sama ne vem, kako sem prišla domov.

Pišeš, da želim čuti le o ljubezni, hrepenanju itd. Tega nisem zahtevala. Sčasoma postane tudi to nekaterim dolgočasno, toda zato še ni treba govoriti o podganah in opicah. Povej mi, če so Tvoja pisma taka, da bi mogla nanja kaj prida odgovoriti! Če mi napišeš pismo, katero mi bo ugajalo, to odgovorim tudi jaz, da boš zadovoljen. Kaj rada bi, da bi mi pisal pisma, katera bi mi koristila. Učen si, duhovit, skušaj tudi svoji dovezetni učenki vcepiti kaj svoje modrosti.

Sama dobro vem, da imam veliko napak na sebi. Ti veš samo za nekatere. Čudno pa se mi zdi, da se oziraš na razne poizvedbe. Tudi jaz sem dobila o Tebi anonimno pismo, pa nisem nič verjela. To ni res, da sem jaz kazala Tvoja pisma. Pokazala sem Pavlini samo pesem, ki si jo bil zložil na-me, zakaj težko mi je biti srečni in molčati. Žal mi je, da sem Te z nasmehljajem na-se opozorila, in mislim, da me nisi nikdar ljubil. O ostalem ne maram govoriti, saj lahko pozabiš, da sem Te kdaj ljubila. Ljubi dekleta, ki so bolj zamolčljiva in vrednejša Tvojega zaupanja.

Čutim se jako nesrečno. Vere in upanja mi pač manjka. Marsikatera ima verske nazore in je srečna. Jaz pa hočem imeti božje kraljestvo na zemlji, namreč ljubezen, katere ni. Mnoge upajo v bodočnost. Jaz nimam upov nič. Molila nisem že dolgo. Ali Ti kdaj moliš? Mnogokrat si mislim, čemu se truditi in učiti, ko postanem kmalu nič.

Zadnji čas sem bolna, ne da bi kdo kaj vedel. Vedno sem trudna. Spati ne morem, in če ležem, mi je, kakor bi srce nehalo biti. Sicer pa mi je srce nemirno in ginjeno in tako mehko ubrano, kakor še nikdar.

Piši skoro, ne bodi v skrbi radi svojih pisem in bodi srečnejši nego Tvoja prijateljica (če se smem tako imenovati), Tvoja

Otilija.

3.

Moj jedini ljubljeneč!

Ti neporedni, dobri ljubček Ti! Grdo je bilo od Tebe, da si mi tako pisal. Ali naj pri takem pismu ne mislim, da me sploh nisi ljubil? No, sedaj je vse dobro. Praviš, da sem vtelešeno nasprotje, a vedeti moraš, da so deklice silno tenkočutne, zlasti kadar ljubijo, in si vzamejo marsikaj k srcu, kar bi se zdelo čisto nedolžno. Človek često obžaluje to, kar je pisal, posebno če je bil vznemirjen, kakor sem bila zadnjič jaz po povesti: Geliebt bis zum Schafott. Dalje pišeš, da Ti mene bolj ljubiš nego jaz Tebe. To je naravnost nemogoče. Ti ne veš in si ne moreš misliti, kaj sem trpela, predno sem vedela, do Te ljubim. To je bilo tako na spomlad, trpelo je torej celo leto.¹ Često sem Te skrivaj opazovala, neka moč me je vlekla k Tebi. Šele oni znameniti dan, ko sem se Ti nasmejala (nisem vedela, da sem to storila), spoznala sem naenkrat, da Te ljubim, ljubim z vsem žarom srca, katero do tedaj ni poznalo ljubezni. Tako pogosto me glavni trg ni več videl in me ne bo, kot me je oni čas. Velikokrat sem bila silno žalostna, posebno oni večer, ko si rekel: J. t. lj. Menila sem, da si izrekel te besede brez pomisleka sebi v zabavo. Takrat sem imela, oprosti, prvič in zadnjič slabo misel o Tebi.

Sedaj živim tako-le. Od osmih do dvanajstih v šoli. Potem po majhnem ovinku domov. Od dveh do pol petih zopet šola. Nato pol ure na izprehod in jedno uro za učenje. Nadalja prosta. Na-Te mislim seveda vsako uro, vsako minuto. Čitam Heineja, Goetheja, Zvon i. dr. Vsak dan grem v gledišče in zahajam na led, da opazujem in premišljujem. Luno imam rada. Bolj ko kdaj poprej si želim imeti koga, ki bi me umel, in luni je tako lahko potožiti svoje boli! Ti bi me že umel, ali v zadnjem času si bil tak . . .

Ondaj, ko je bila moja sorodnica Nani tu, bila sem srečna. Vse sva si zaupali. Imeli sva iste sanje in živeli sva istim fantazijam. Da bi tudi lahko ljubili, tega nisva verjeli. Vsako drugo ljubezen razen prijateljstva, sva imeli samo za bežno zanimanje. Skrbeli sva druga za drugo, da so nama vse pregrehe in senčne strani življenja ostale tajne. In tudi Ti pozabi, da so pregrehe, in misli samo na lepe reči.

Ker Ti želiš, pisala Ti bom prihodnjič iz svojega življenja. A povej, ali je mogoče komu vse razodeti? Moja preteklost je mračna, Ti si jedini svetli žarek v mojem življenju. Često premišljujem, kako bi mi bilo, če bi Te ne bila nikdar videla, in pridejo mi tako čudovite misli, kakor bi ne mogla živeti brez ljubezni in bi vendar ne mogla drugega ljubiti ko Tebe.

Piši mi, kako si postal veren; jaz bi bila tudi rada, a ne morem. Morda je le moja neumnost kriva, da nimam nikake vere in me v cerkvi vedno obletavajo dvomi, ali je Bog itd. Kajpada ne pridem nikoli do konca. Po Tebi pa hrepenim vedno in bi Te rada tukaj imela; jaz sem bila tako otročja, ko si bil tu. Sedaj bi bilo vse drugače. S tem pa nočem reči, da sem sedaj pametna, ne, jaz vem, če bi Te videla, bila bi prav tako zmešana, kakor je bila včasih Tvoja jedino Tebe ljubeča

Otilija.

P. s. V kratkem pošljem svojo fotografijo, da ne pozabiš, kakšna sem.

(Konec prihodnjič.)

Glasnik.

Naš prvi sestanek. Dne 28. julija smo doživeli prvi „sestanek krščansko mislečega dijaštva“ v Ljubljani. Na ta sestanek je prišlo nad sto slovenskih akademikov, bogoslovcev in abiturijentov. Za predsednika je bil izvoljen predsednik pripravljalnega odbora cand. iur. Val. Levičnik, za podpredsednika pa abiturijent Drag. Lončar. Shod se je po kratki debati proglasil za definitiven in sklepal resolucije. Govorniki so bili dobro izbrani in vsebina njih govorov je v obče pričala, da so resni in pre-mišljeni mladi možje, ki niso študirali samo svojih lekcij. Tudi živahne debate so kazale zrelost in duha nekaterih udeležencev, zlasti v odgovoru na proroško-kaznujoče napade vznesenih nasprotnikov. Temeljnim idejam govorov se sploh ni protivilo, da, celo hvalilo se jih je, a kot uničujoče bombe se je metalo v shod po nepotrebnem a tudi po nevednem sum-ničenju škofa, nekdanjo petošolsko ligo, katera ni bila tako nevarna, kakor jo slikajo romantični strašljivci, in dvom, da-li bomo tudi tako delali, kakor smo govorili: torej samo reči, katere niti niso bile povabljenje na naš shod. Tako izgubljamo Slovenci radi malenkostanega strankarstva objektivnost.

Ta naš sestanek je bil prav za prav nadomestilo za občedijaški shod, na katerem smo tudi mi nameravali nastopiti jednotno. A občedi-jaški shod se je izjalovil, ker so se začele delati priprave zanj precej pozno, ker je menda visoki „Triglav“ hotel imeti prav tako modre svoje misli in časti kakor prvaška „Slovenija“, in ker se je morda številni pripravljalni odbor poleg nejedinstvi svojih za „napredek in svobodo“ naudušenih mož zbal nekoliko tudi nas, ki smo morali imeti potem svoj sestanek.

Sicer pa je nemara za prvi pot bolje, da je tako prišlo. Na onem shodu bi bili najbrže prepričani onemogočili pametno in stvarno razpravljanje,

na našem sestanku pa smo se vsaj mi sami dogovorili o nekaterih bistvenih stvareh in si nasnovali v glavnih potezah program za naše prihodnje delovanje. Vsebina govorov je na kratko povedana v resolucijah, katere tvorijo ad hoc tudi naš program. Morda je kaka resolucija za sedaj še mrtva, morda je katera manj vredna: dobrih in potrebnih ne manjka. Pa tudi prišli nismo, če Bog da, prvič in zadnjič skupaj.

Resolucije se glase tako-le:

I. O narodnem vprašanju. (Poročal theol. J. E. Zorè.)

1. Narod svoj moramo ljubiti, to nam veva naravni čut, razum in sv. vera sama. Obsojamo tedaj odločno frazo: klerikalec, rekte katoličan, je nujno brezdomovinec.

2. Obsojamo odločno vsak narodnostni fanatizem, kot škodljiv lastnemu narodu in krivičen drugim. Obsojamo zlasti absolutno narodnost, ki se stavlja nad vero.

3. Zahtevamo za vse narode ravnopravnost, da se torej dejansko uresniči 19. člen državnega temeljnega zakona.

4. Rešitev za narodni obstanek naj se išče v katoličanstvu in slovanstvu.

II. O sodelovanju posvetne in duhovske inteligence. (Poročal med. A. Breclj.)

Na sestanku krščansko mislečega dijaštva zbrani visokošolci, abiturijentje in bogoslovci priznavajo, da je katoliška vera jedina podlaga, na kateri je mogoče posvetni in duhovski inteligenci zložno in uspešno delovati za pravo narodovo srečo. Da se ta namen lažje doseže, sklenejo danes zbrani krščansko misleči dijaki:

1. Akademiki in bogoslovci se kolikor mogoče približajo srednješolcem višjih razredov, jih z dobrim zgledom navajajo h krščanskemu življenju in pridnemu učenju, zlasti pa v njih unemajo z vso skrbnostjo veselje in zanimanje za modroslovje in jih po svoji moči podpirajo v učenju modroslovja.

2. Akademiki in bogoslovci obljublamo katoliška glasila, osobito pa svoje glasilo „Zoro“ vsestransko podpirati s tem, da skrbimo za dobre spise v listih, in s tem, da jih pridno širimo v vse kroge.

3. Akademiki in bogoslovci začno male, ljudstvu namenjene poučne brošurice pisati, razširjati in dobra katoliška društva podpirati. V ta namen voli se danes odsek, kateri urejuje in nadzoruje pisanje brošuric, katere naj zalagajo katoliška podjetja.

III. O socijalnem vprašanju. (Poročal theol. E. Lampè.)

Slovenski krščansko misleči dijaki izjavljajo:

1. da hočejo delovati v vsem javnem življenju proti pogubnim naukom liberalizma in socijalne demokracije,

2. da priznavajo za vodilna načela v socijalnem vprašanju načela katoliške vere;

3. priznavajo, da je socijalno vprašanje splošno kulturno vprašanje, katero ne obsega le gmotnega vprašanja, ampak tudi нравno in šolsko reformo.

4. Odločno ugovarjajo proti temu, da bi se pri nas pod krščansko socijalnim imenom vtihotapila v politiko breznačelnost.

5. Vsi slovenski izobraženci naj z vsemi močmi združeni delujejo na to, da se med ljudstvom izvede prava, krščansko socialna reorganizacija ter s tem odpravi krivični kapitalistični družabni red. (Konec prihodnjič.)

Miklošičev spomenik. Dne 4. julija so odkrili v arkadah dunajske univerze poleg treh drugih tudi doprsni kip našega učenjaka Miklošiča. Pod kipom je zlat napis: „Fr. Miklosich. Lit. slav. prof. princeps. 1845—1885.“ Dvorni svetnik prof. Jagić je čital slavnostni govor. Vsa slovesnost se je vršila precej hladno. Rektor ni bil dovolil slovenskim dijakom, da bi na kip položili venec.

Kot slovansko filologijo bodo čitali v zimskem tečaju na dunajski univerzi:

1. Prof. dvorni svetnik dr. Vatroslav Jagić: Jugoslovansko slovstvo od najstarejših časov (4 ure na teden); O sestavi besed v slovanskih jezikih (1, publice); Vaje v slovanskem seminaru (2);

2. Prof. dr. Jožef Konstantin Jireček: Zgodovina slovanskih narodov v srednjem veku (5); V seminaru: Čitanje srednjeveških pismenih spomenikov (2);

3. Priv. docent dr. Vencel Vondrák: Gramatika cerkvene staroslovenščine (2);

4. Priv. docent dr. Milan vitez pl. Rešetar: Zgodovina srbohrvaškega jezika;

5. Priv. docent dr. Matija Murko: Romantika (doba prerojenja) pri Jugoslovanih (2).

„Zora“ izhaja koncem vsakega meseca izvzemši dva meseca počitnic in stane za celo leto 1 gld., za dijake 60 kr.

Uredništvo: Anton Vadnal, Dunaj, IX. Porzellangasse 30.

Upravištvo: Pavel Marija Valjavec, Dunaj, V. Matzleinsdorferstr. 76, IV. 30.

Odgovorni urednik: Frančišek Janković, Dunaj.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Tiskarna oo. mehtaristov, Dunaj.